

Kuva: SONATOR OY

Suomen edustajia konferenssissa: ylh.vas. Pia Maljanen, Laura Vuorinen, Niina Haapala-Livera, kesk.vas. Tarja Heniche, Taru Antikainen, Maarit Manninen, Outi Vuorinen, alh. vas. Kaisu Lauttamo, Hanna Lappalainen, Pirkko Huuskonen

Tradulinguas International Technical Translation Conference, Lissabon 28.–29.5.2010

Käytännönläheinen konferenssi

Lissabonissa järjestettiin toukokuun lopulla kaksipäiväinen teknisen kääntämisen konferenssi. Tapahtuma oli melko pienimuotoinen, mutta todella kansainvälinen, käännösalan ammattilaisia oli saapunut paikalle peräti kolmestakymmenestä kuudesta eri maasta ja kaikista maanosista. Järjestäjät olivat rajanneet osallistujien määrän kahteensataan, eivätkä kaikki halukkaat edes mahtuneet mukaan. Suomesta oli läsnä neljätoista edustajaa.

Freelance-kääntäjän näkökulmasta konferenssi oli todellinen napakymppi. Aiheet olivat konkreettisia ja käytännöllisiä: käännöstieteellistä pohdintaa ei oikeastaan kuultu, vaan asioita lähestyttiin nimenomaan kääntäjien kokemuksesta käsin. Vaikka teoriaa ja tutkimustakin tietysti tarvitaan, oli todella antoisaa pohtia tällä kertaa puhtaasti käytännöllisiä kysymyksiä kollegojen kesken.

Tekniikkaa, työpajoja ja hengennostatusta

Muutamissa puheenvuoroissa keskityttiin jonkin tietyn teknisen aiheen esittelyyn: insinööri José Angelo esimerkiksi kertoi Portugalin uuden, nopean rautatieverkon suunnittelusta ja rakentamisesta, ja sähkötekniikan emeritusprofessori Hermínio Duarte-Ramos selvitti kuulijoilleen sähköalan peruskäsitteitä. Monissa esityksissä aiheena puolestaan oli käännösteknologia, kuten automaattiset laadunvarmistustyökalut, tagien ymmärtäminen tai termitönnhallinta.

Kuulijoiden työkielien kirjosta huolimatta ohjelmassa oli myös työpajoja: konsepti toimi yllättävän hyvin esimerkiksi Euroo-

Hermínio Duarte-Ramos johdatteli sähkötekniikan perusteisiin.

Kuva: Mikhail Novikov ja João Roque Dias

sesta ja oman uran edistämisestä, Beninato puolestaan puhui paikoin provosoivastikin käännösalan muutoksesta ja sen välttämättömyydestä.

Suurin osa puhujista oli todellisia huippuasiantuntijoita omalla erikoisalallaan. Vaikka yleisö oli melko homogeenista, monelle puhujalle ongelmaksi tuntui kuitenkin muodostuvan puheen kohdentaminen: joissakin puheenvuoroissa tuntui, että puhuja aliarvioi kuulijoitaan pahasti esimerkiksi yleistämällä ja yksinkertaistamalla aivan liikaa, toisissa taas mentiin heti sellaisiin syvyyksiin, että kyseiseen erikoisalaan vihkiytymättömien oli vaikeaa edes seurata esitystä.

Sujuvaa ja mutkatonta

Konferenssin järjestelyt olivat joka suhteessa moitteettomat: tiedottaminen sujui hyvin sekä ennen konferenssia, sen aikana että sen jälkeen, aikataulut pitivät konferenssin ai-

kana erinomaisesti ja vaikutelma oli kaikin tavoin asiallinen ja ammattimainen. Siitä huolimatta tunnelma oli alusta lähtien mukavan ja leppoisaa: ilmapää oli tuttavallinen, ja huumorin ja naurunmahdukset kevensivät yhteistä työskentelyä.

Vilkasta verkostoitumista

Tärkeä osa tämän tyyppistä tapahtumaa on tietenkin verkostoituminen. Se oli tässä konferenssissa poikkeuksellisen helppoa, kun väkeä oli riittävän vähän ja tila oli riittävän rajattu: käytössä oli vain kaksi luento-salia samassa pienehkössä rakennuksessa niin, että väki pysyi hyvin koossa. Näin osallistujien kesken syntyi aitoa kanssakäymistä – paljon antoisia tutustumisia, kohtaamisia ja keskusteluja.

Freelancerin kannalta mainio oli myös toisen luento-salin edustalle järjestetty ”markkinapaikka” eli pöytä, jolle osallistujia rohkaistiin jättämään esitteitään, ansio-luetteloaan ja käyntikorttejaan ja ottamaan mukaansa potentiaalisten yhteistyökumppaneiden materiaalia. Etenkin käyntikortit katosivat pöydiltä nopeasti – nähtäväksi jää, seuraako niistä myöhemmin myös yhteydenottoja!

Konferenssin järjesti portugalilainen käännösalan yritys Tradulinguas (<http://tradulinguas.com/>) yhteistyössä Universidade Nova de Lisboa humanististen ja yhteiskuntatieteiden tiedekunnan kanssa.

Laura Vuorinen

Kirjoittaja on asiatekniikkakääntäjien jaoston sihteeri, joka suomentaa työksensä asiatekstejä laadasta laitaan Italiasta ja vähän englannistakin.

Unohda kaikki mitä luulit tietäväsi käännösalaista!

Yksi Tradulinguas-konferenssin mieleenpainuvimpia esityksiä oli Renato Beninatton *Old Age Affects the Translation Industry: Why Everything You Know About the Industry is Probably Wrong!*, jossa hän provosoivaan tyyliin kyseenalaisti kääntäjien tämänhetkisiä uskomuksia ja työmenetelmiä ja visioi alan tulevaisuutta.

Beninato aloitti esityksensä vertaamalla käännöksiä vessapaperiin: molemmat ovat halpoja ja molempia kaivataan vasta, jos ne puuttuvat. Hän halusi kumota uskomuksen, että laatu olisi käännöksissä erottava tekijä. Eihän kukaan kääntäjä mainosta tarjoavansa ”huonoa laatua”. Hänen mielestään käännösten laatua koskee sama kuin hiustenleikkausta: hyvä tai huono on täysin makuasia.

Unohda laatu ja oikoluku

Varsinkin teknisiä tekstejä kirjoittaa hyvin kirjava joukko ihmisiä. Yksi ohjekirja ei ole todellakaan yhden kirjoittajan laatima, vaan se on koostettu useiden kirjoittajien eri-ikäisistä ja eritasoisista teksteistä. Tästä syystä hän ei pidä vaarallisena käyttää useampia kääntäjiä saman tekstin kääntämiseen – laatuhan on lukijan silmässä. Jos lähdetekstikään ei ole yhtenevä, miksi käännöksen pitäisi olla. Termit ja tyyli vain sovitetaan yhdessä ennen käännösprojektin aloittamista, ja kaikki kääntäjät pitävät siten kiinni sovituista.

Itse olen osallistunut useisiin ryhmätyökokouksiin ja havainnut, että vaikka on laadittu kuinka tyylioppaat ja termit, ihminen on erehtyväinen. Kaikki osallistujat eivät kuitenkaan kiireestä tai huolimattomuudesta johtuen noudata niitä. Sen vuoksi projekteissa on käytetty oikolukijoita varmistamaan termien ja tyylin yhteneväisyyttä.

Beninatton halusi romuttaa myös käsityksen oikoluvun positiivisesta vaikutuksesta. Hänen mukaansa käännöksen laatu vain huononee oikolukijan ”tarvellessa” kääntäjän huolella laatiman tekstin, koska hänellä on vähemmän tietoa asiasta kuin kääntäjällä. Itse pidin väitettä hyvin ristiriitaisena edellisen kanssa: miksi ryhmätyö useamman kääntäjien kesken olisi huolimattomaa, mutta kääntäjän ja oikolukijan välillä se ei toimisi.

Kääntäjät kentällä: tekninen tutustumiskäynti LNEC-tutkimuslaboratoriossa

Tekniikan kääntäjälle on harvinaista herkkua päästä tutustumaan käytännössä niihin tekniisiin koneisiin, joihin liittyyvää materiaalia hän kääntää. Tradulinguas-konferenssin yhteyteen oli järjestetty päivää ennen varsinaisen konferenssin alkua tutustumiskäynti LNEC:iin (Laboratório nacional do engenharia civil), joka on valtiollisena tutkimuslaboratoriona vähän kuin VTT Suomessa, mutta keskittyy rakennus- ja yhdyskuntatekniikkaan. Näin harvinaisen tilaisuus piti toki hyödyntää.

LNEC on vuodesta 1946 lähtien toiminut Portugalin valtiollisen tutkimuslaitos, joka on yhdyskuntatieteiden tutkimuslaitos, joka on yhdyskuntatieteiden tiedekunnan kanssa.

LNEC on vuodesta 1946 lähtien toiminut Portugalin valtiollisen tutkimuslaitos, joka on yhdyskuntatieteiden tutkimuslaitos, joka on yhdyskuntatieteiden tiedekunnan kanssa.

Beninato mukaan oikolukua ei enää tarvita, kun käännös tehdään heti alkuunsa kunnolla. Miten kääntäjät saadaan sitten aina noudattamaan tyylioppaita ja termitlistoja, ja miten estetään lapukset ja huolimattomuusvirheet? Keino on yksinkertainen: jos poikkeat ohjeista, saat kenkää.

Konekääntäminen työvälineeksi

Tällä hetkellä käytössä olevat tietokoneavusteiset käännösmuistityökalut Beninato näki ehdottoman vanhentuneina. Hänen mielestään tulevaisuus on avoimissa, ilmaiseksi jaeltavissa käännösmuistiohjelmassa, aivan kuten on tapahtunut monissa muissakin tietokoneohjelmissa – sinänsä järkeenkäypää. Hän uskoo työkalujaan kovan hintaan tarjoavien perinteisten käännösmuistiohjelmien valmistajien (kuten SDL Trados) olevan tiensä päässä.

Beninato uskoo käännettävien tekstien määrän yhä vain kasvavan tulevaisuudessa. Koska kääntäjiä kaikkiin harvinaisempiin kielipareihin on vaikea löytää ja hyvän kääntäjän kouluttaminen vie oman aikansa, hän näkee automaation luonnollisena seuraajana. Hänen visiossaan kääntäjät työskentelevät tulevaisuudessa *Google translator toolkitin* tapaisella ilmaisella työkalulla, joka tekee raakakäännöksiä koneellisesti.

Kääntäjät muokkaavat konekäännöksiä ja pystyvät siten automaation avulla kasvatamaan päivittäisiä käännösmääriään vähintään kymmenkertaisiksi tämänhetkistä. Jos siis käännöstoimistot tällä hetkellä edellyttävät 2 000 sanan käännösvauhtia päivässä, tulevaisuudessa määrä voisi olla helposti 20 000 tai jopa 30 000–40 000 sanaa.

Beninatton visiossa isoilla, monikansallisilla käännöstoimistoilla olisi palkkailtoillaan kääntäjiä ympäri maailman. Laajoja projekteja voitaisiin työstää ympäri vuorokauden; kun yhdellä aikavyöhykkeellä lopetettaisiin työt, toisella aikavyöhy-

vetä, painetta), jolloin saatiin määrättyä mm. niiden murto-osat ja lohkeamispiisteet.

Kaksi seuraavaa tutustumiskohdetta kuuluivat molemmat rakenteiden osastoon, jossa analysoidaan ja testataan rakennusten ja siltojen käyttäytymistä. Meille esiteltiin, kuinka tuulen vaikutusta tutkitaan tuulitunnelissa altistamalla sillan pienoismalli eri kulmissa tuulen eri voimakkuuksille. Jotta tuulta saadaan kohdistettua siltaan eri kulmissa, joudutaan käyttämään niin-kin tieteellisiä menetelmiä kuin pienoismallin nostaminen vähän kerrallaan kaltevasti ylöspäin paperiklemmareista tehdyn ketjun avulla.

Pienoismallien avulla tutkittiin myös tuulen käyttäytymistä raken-

Renato Beninato kehotti unohtamaan laatuun perustuvan markkinoinnin.

keellä jatkettaisiin. Työ tehtäisiin verkko-työkaluilla yhteiseen käännösmuistiin. Työn kuluessa ongelmakohtia käytäisiin keskustelua verkossa työkaluun integroidun chati-ominaisuuden avulla, joka tallentaisi keskustelut.

Tulevaisuuden visio vai jo nykyisyyttä?

Beninatton visioima kääntäjän virtuaalinen työpöytä sisältäisi tulevaisuudessa konekääntäjän, käännösmuistien, sanastojen ja chatin lisäksi myös mittarin, joka näyttäisi reaaliajassa, paljonko kääntäjä olisi jo tienannut kyseisestä työstä. Ja siitähän tässä onkin nimenomaan kyse: kuinka suuri käännöstoimisto maksimoi voittonsa tulevaisuudessa. Yksittäinen kääntäjä, joka aiemmin oli ylpeä osaamisestaan ja ”käsi-työläisammattistaan”, on vain robottimainen osa liukuhihnalla. Hänet voidaan vaihtaa koska tahansa, eikä hänelle suvaita ”tuotantamattomia päiviä”.

Beninato lainasi lopuksi ajatusta kirjasta *The Visionary's Handbook* (Wacker & Taylor): mitä lähemmäs ennuste osuu todellisuutta, sitä todennäköisemmin se kuvaakin jo nykyisyyttä. Ja mitä varmempi on ennusteestaan, sitä todennäköisemmin

se on väärässä. Toivotaan, että tässäkin tapauksessa on näin.

Ymmärrän kyllä, että alan täytyy kehittyä ja työn kuva muuttuu paljonkin aikojen kuluessa, mutta Beninatton visiossa (asiateksti)kääntäjän työ kuulostaa jo niin teolliselta työltä, että en haluaisi enää olla sitä tekemässä. Toki voisin itseenkin lähteä jatko-opiskelemaan liiketaloustieteitä ja ryhtyä käännösalan (tai kenties silloin jo ”käännösteollisuuden”) konsultiksi!

Renato Beninato on toiminut yli 25 vuotta johtotason tehtävissä lokalisoitinalalla ja on ollut mm. perustamassa kääntäjien liittoa Brasiliassa. Hän käy usein puhumassa globalisaatio- ja lokalisaatio-teemoista konferensseissa ympäri maailmaa. Brasilialainen Beninato asuu tällä hetkellä Yhdysvalloissa ja on pääjohtajana monikansallisessa käännös- ja lokalisoitointitoimistossa Milengossa.

Hanna Lappalainen

Kirjoittaja on Tampereen paikallisosaston varapuheenjohtaja, joka kääntää pääasiassa teknisiä, tiedottavia ja markkinointitekstejä saksasta ja englannista suomeen.

teissa, esimerkiksi kuinka se nostattaa hiekkapilven maasta ilmaan tai mihin suuntaan se lennättää palloa jalkapalloareenalla.

Maanjäristys-simulaatioita

Viimeinen vierailukohteemme oli rakenteiden osaston maanjäristystekniikan laboratorio. Siellä sijaitsee kaksi tärypöytää (shaking table), joista uudempi on Euroopan toiseksi suurin. Pöyten päälle nostetaan pelkästään koetta varten muurattua pienikokoista talorakennelmaa, joita sitten tärytetään eriasteisia maanjäristyksiä simuloimalla. Näin voidaan tutkia esimerkiksi maanjäristykestävyyttä taloissa, jotka on rakennettu eri maiden rakennusmääräysten mukaan.

Valitettavasti pääsimme seuraamaan tärypöytää toiminnassa ainoastaan videon välityksellä – aito esitys olisi ollut liian sotkuista. Vaikka tarkoitus ei pääsääntöisesti olekaan, että rakennukset hajoisivat aivan säpäleiksi, näimme videolta kuinka belgialaismääräyksen rakennetulle talolle kävi juuri niin (siivousurakka oli kullemmalta valtava).

Tutustumiskäynti pienoismalleineen, tuulitunnelineen ja tärypöytineen oli kiinnostava ja avartava kokemus myös meille maallikoille, joilla ei ole varsinaista teknistä koulutusta. Nyt vain odottelemaan pato- ja maanjäristystekniikkaa käännöstehtäviä!

Hanna Lappalainen